

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH TÂY NINH
BAN QUẢN LÝ VƯỜN QUỐC GIA LÒ GÒ - XA MÁT

BÁO CÁO THAM LUẬN

**BẢO TỒN THIÊN NHIÊN VÀ ĐA DẠNG SINH HỌC, MỘT
SỐ CHIA SẺ VỀ CÔNG TÁC QUẢN LÝ VÀ CHIA SẺ,
CÔNG BỐ DỮ LIỆU TẠI VƯỜN DI SẢN ASEAN
VƯỜN QUỐC GIA LÒ GÒ – XA MÁT
TỈNH TÂY NINH**

Tây Ninh – Tháng 8/2024

1. Thông tin chung

Vườn quốc gia (VQG) Lò Gò – Xa Mát nằm trên địa bàn huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh; cách thành phố Tây Ninh khoảng 30 km về phía Tây Bắc.

Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát được thành lập năm 2002 theo Quyết định số 91/2002/QĐ-TTg ngày 12/7/2002 của Thủ tướng Chính phủ.

Năm 2019, VQG Lò Gò - Xa Mát được công nhận là Vườn di sản ASEAN.

Căn cứ công văn số 394/TTg-NN ngày 31/3/2020 của Thủ tướng Chính phủ về đồng ý chủ trương sáp nhập Khu rừng Văn hoá lịch sử Chàng Riệc vào Vườn quốc gia Lò Gò - Xa Mát và giao UBND tỉnh Tây Ninh ban hành quyết định thành lập Vườn quốc gia Lò Gò - Xa Mát mới. Trên cơ sở đó, ngày 01/6/2020 UBND tỉnh Tây Ninh đã ban hành quyết định số 1098/QĐ-UBND về việc thành lập VQG Lò Gò - Xa Mát nâng tổng diện tích quản lý hiện nay là 29.997,87 ha (gần 30.000 ha).

2. Chức năng, nhiệm vụ

Tiếp tục thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ đã được Thủ tướng Chính phủ quy định tại các Quyết định số: 91/2002/QĐ-TTg ngày 12 tháng 7 năm 2002 thành lập Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh; 12/2002/ QĐ-TTg ngày 14 tháng 01 năm 2002 thành lập Khu rừng Văn hóa – Lịch sử Chàng Riệc, huyện Tân Biên, tỉnh Tây Ninh.

Bảo tồn mẫu chuẩn hệ sinh thái rừng dày bán ẩm, đa dạng sinh học đặc trưng của vùng chuyển tiếp giữa Tây Nguyên, miền Đông Nam Bộ và Đồng bằng sông Cửu Long.

Bảo tồn các loài nguy cấp, quý, hiếm được nhà nước quy định bảo vệ, nhằm duy trì nguồn gen phục vụ cho các mục đích nghiên cứu khoa học và các mục đích khác của con người.

Điều tra phát hiện bổ sung và bảo tồn các loài động vật, thực vật đặc hữu, quý, hiếm hiện có trong khu vực VQG.

Bảo tồn và tôn tạo các di tích lịch sử cấp quốc gia như: Căn cứ của Chính phủ cách mạng lâm thời Cộng hòa Miền Nam Việt Nam, Khu di tích lịch sử Trung ương cục Miền Nam, Khu di tích lịch sử Mặt trận dân tộc giải phóng Miền Nam Việt Nam, Khu di tích Ban an ninh Trung ương cục Miền Nam trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ.

Triển khai các hoạt động hợp tác trong việc bảo tồn thiên nhiên Vùng biên giới Việt Nam – Campuchia và bảo vệ môi trường, đa dạng sinh học giữa các nước Đông Dương.

Duy trì cân bằng sinh thái, gia tăng độ che phủ của rừng, bảo đảm an ninh môi trường, đồng thời phát huy các giá trị của hệ sinh thái rừng chuyển tiếp, bán ẩm phục vụ công tác nghiên cứu khoa học, tham quan và du lịch sinh thái.

Bảo tồn cảnh quan thiên nhiên của khu rừng và các trảng cỏ ngập nước theo mùa trong phạm vi VQG.

Duy trì và nâng cao độ che phủ của rừng để góp phần phòng hộ vùng biên giới và bảo vệ môi trường, sinh thái, đồng thời phục vụ công tác tham quan, du lịch, học tập, nghiên cứu khoa học.

3. Công tác quản lý nhà nước

3.1. Các hoạt động phục hồi hệ sinh thái tự nhiên, bảo vệ, bảo tồn các giá trị của thiên nhiên và đa dạng sinh học

Với mục tiêu bảo vệ tốt diện tích rừng tự nhiên hiện có; sử dụng tài nguyên có hiệu quả và bền vững, nâng cao độ che phủ rừng, trong thời gian qua VQG đã nỗ lực đẩy mạnh công tác quản lý bảo vệ rừng, bảo tồn đa dạng sinh học và đã đạt được một số kết quả được tổng hợp sau đây:

Quản lý rừng tự nhiên

Rừng được bảo vệ, giao khoán diện tích rừng tự nhiên, khoanh nuôi tái sinh cho các nhóm hộ nhận khoán. Kết quả kiểm tra, nghiệm thu hàng năm cho thấy các hộ nhận khoán đều thực hiện tốt các công việc đã ký kết theo hợp đồng không để bị mất rừng, suy thoái rừng do các tác nhân từ bên ngoài, đã tổ chức thực hiện công tác tuần tra quản lý bảo vệ rừng, chống chặt phá rừng theo đúng như hợp đồng. Nhờ thực hiện công tác khoán bảo vệ rừng, ý thức người dân (hộ nhận khoán) trong công tác khoán bảo vệ rừng ngày càng được nâng cao, thu nhập của người dân ngày càng được nâng lên góp phần ổn định cuộc sống.

Thực hiện Quyết định số 2644/QĐ-UBND ngày 28 tháng 10 năm 2020 của Ủy ban nhân dân tỉnh về việc phê duyệt Đề án tổ chức lại bộ máy của Ban Quản lý (BQL) VQG Lò Gò – Xa Mát, theo đó, VQG Lò Gò – Xa Mát được thành lập lực lượng chuyên trách bảo vệ rừng thực hiện công tác quản lý, bảo vệ rừng.

Lực lượng trực tiếp bảo vệ rừng của VQG được bố trí đầy đủ, kịp thời và rộng khắp diện tích của VQG. Các trạm bảo vệ rừng được bố trí tại các khu vực trọng yếu, thực hiện chức năng quản lý theo từng khu vực, địa bàn.

Các quy chế phối hợp giữa VQG với chính quyền địa phương, Hạt kiểm lâm huyện được VQG duy trì thường xuyên đã góp phần phát huy hiệu quả trong công tác bảo vệ rừng. Hàng năm, VQG đã tổ chức các đợt truy quét với sự tham gia của chính quyền địa phương để kịp thời phát hiện và ngăn chặn những vi phạm trái phép vào rừng tự nhiên.

Thực hiện tốt công tác truyền thông đã từng bước làm thay đổi nhận thức của người dân và thể hiện qua sự hợp tác, tuân thủ các quy định của VQG về công tác quản lý bảo vệ rừng (QLBVR), phòng cháy chữa cháy rừng (PCCCR) và bảo vệ môi trường cũng như khai thác bền vững nguồn lợi từ thiên nhiên.

Quản lý rừng trồng

Toàn bộ diện tích rừng trồng được giao khoán cho các cá nhân, hộ gia đình thực hiện trồng rừng, chăm sóc, bảo vệ, chống cháy rừng trồng đồng thời được hưởng lợi từ sản phẩm tia thưa rừng trồng và cây nông nghiệp trồng xen trong rừng trồng trong thời gian rừng trồng chưa khép tán.

Công tác bảo vệ rừng và phòng cháy, chữa cháy rừng

Xác định công tác PCCCR luôn là nhiệm vụ trọng tâm trong công tác bảo vệ rừng, ngay từ cuối mùa mưa hàng năm VQG đã rà soát, bổ sung Phương án PCCCR cho mùa khô tiếp theo với phương châm 4 tại chỗ, để phê duyệt và tổ chức thực hiện. Công tác trực Ban chỉ huy, bố trí lực lượng trực 24/24 giờ vào các tháng cao điểm tuần tra canh gác PCCCR được thực hiện nghiêm túc và triệt để. Rà soát và mua sắm

bổ sung các trang thiết bị PCCCR, bảo dưỡng, bảo trì đúng quy định các trang thiết bị PCCCR hiện có, đảm bảo sẵn sàng chữa cháy khi có lửa rừng xuất hiện.

Trong mùa khô thường xuyên cập nhật thông tin dự báo thời tiết và thông tin về cảnh báo cháy rừng thông qua website của Cục Kiểm lâm. Nhờ đó lực lượng PCCCR của VQG luôn chủ động trong phòng cháy rừng.

Tổ chức diễn tập PCCCR, hội nghị tổng kết công tác PCCCR hàng năm và triển khai kế hoạch thực hiện năm tiếp theo với sự tham dự đại biểu từ các địa phương trên địa bàn VQG.

Quản lý lâm sản ngoài gỗ

Hiện nay, sản phẩm lâm sản ngoài gỗ của VQG không được khai thác sử dụng, VQG tăng cường công tác bảo vệ và phối hợp với các đơn vị nghiên cứu để điều tra, thử nghiệm khai thác các loài lâm sản ngoài gỗ có giá trị có sự tham gia của cộng đồng địa phương và đề nghị cho phép khai thác bền vững.

Quản lý, bảo tồn đa dạng sinh học

Việc quản lý, bảo tồn đa dạng sinh học ở VQG Lò Gò – Xa Mát được thực hiện thông qua các đề tài, dự án nghiên cứu khoa học. Kết quả điều tra ở VQG ghi nhận:

Tổng số loài thực vật ở VQG là 934 loài thuộc 6 ngành thực vật, 57 bộ, 128 họ và 492 chi. Ngành Ngọc Lan (Magnoliophyta) là ngành có nhiều loài thực vật nhất (chiếm 97,2% trong tổng số loài thực vật). Hiện tại, vẫn còn nhiều loài chưa được phát hiện hoặc chưa được nghiên cứu đến.

Động vật rừng ở VQG hiện có 580 loài. Trong đó, lớp Thú có 42 loài, lớp Chim có 203 loài, lớp Bò sát có 59 loài, lớp Lưỡng cư có 25 loài, lớp Côn trùng có 128 loài, lớp Cá có 88 loài và 35 loài động vật đáy. Ngoài các loài động vật đã được phát hiện trên, còn rất nhiều loài chưa được nghiên cứu và phát hiện thuộc ngành động vật thủy sinh, ngành vi sinh vật... Khu hệ chim tại VQG rất đặc trưng và được công nhận là một trong các vùng chim quan trọng của Việt Nam với nhiều loài chim nước quý hiếm như Giang sen, Già đẫy nhỏ, Cò nhạn, Gà lôi lông tía, Gà tiền mặt đỏ, Chích chạch má xám...

Cứu hộ, phát triển sinh vật

Hiện tại VQG đã xây dựng Trung tâm cứu hộ và phát triển sinh vật nhưng quy định hiện nay không cho thành lập Trung tâm nên chưa có nhân sự, cơ sở vật chất, thiết bị phục vụ cho việc chăm sóc, cứu hộ các loài động vật hoang dã chưa được trang bị đầy đủ. Tuy nhiên, do nhu cầu cấp thiết, VQG đã giao nhiệm vụ này cho phòng Khoa học, Bảo tồn và Hợp tác quốc tế thành lập bộ phận cứu hộ với nhiệm vụ tiếp nhận những cá thể động vật rừng từ các vụ vi phạm để chăm sóc, sơ cứu phục hồi sức khỏe trước khi tái thả về lại môi trường tự nhiên.

Từ khi thành lập đến nay, bộ phận cứu hộ của VQG đã phối hợp với trung tâm cứu hộ động vật rừng, Chi cục Kiểm lâm, các tổ chức tiếp nhận, cứu hộ và tái thả động vật rừng về môi trường tự nhiên bao gồm các loài: Cây Vòi hương, Chim ưng Ấn Độ, Chồn bạc má nam, Cu li nhỏ, Cua đỉnh, Già đẫy lớn, Hồng hoàng, Két, Khỉ đuôi dài, Khỉ đuôi lợn, Khỉ mặt đỏ, Kỳ đà hoa, Kỳ đà vân, Mèo rừng, Rái cá, Rắn hổ hành, Rắn hổ mang chúa, Rắn hổ ngựa, Rắn long thừa, Rắn lục đuôi đỏ, Rắn ráo

thường, Rắn ráo trâu, Rắn ri cá, Rắn ri voi, Rùa đất lớn, Rùa đất sepon, Rùa hộp lưng đen, Rùa núi vàng, Rùa răng, Tê tê, Trăn đất, Trăn gấm, Vượn đen má vàng...

Hoạt động điều tra, giám sát các loài động vật hoang dã nguy cấp, quý, hiếm

VQG đã triển khai hoạt động điều tra, giám sát các loài động vật hoang dã nguy cấp, quý, hiếm định kỳ hai năm một lần, mỗi lần tiến hành giám sát 2 đợt vào mùa khô và mùa mưa. Hoạt động giám sát được thực hiện thông qua dự án “Giám sát đa dạng sinh học và giám sát sử dụng tài nguyên rừng, dịch vụ môi trường rừng”.

Ngoài ra, hoạt động giám sát, bảo tồn đa dạng sinh học được thường xuyên thực hiện thông qua công tác tuần tra rừng, giám sát các khu vực cải tạo sinh cảnh và theo dõi các loài quý, hiếm, thú lớn ...

Hoạt động giám sát, đánh giá các loài động, thực vật mang lại kết quả như: Xác định được vùng phân bố, mật độ tương đối của các loài, các yếu tố đe dọa, chất lượng sinh cảnh, quy luật hoạt động và mối quan hệ giữa các quần thể động vật rừng cũng như sự ảnh hưởng của các điều kiện sống... Các kết quả thu được có ý nghĩa quan trọng trong công tác bảo vệ các loài động vật hoang dã, cũng như làm cơ sở đánh giá nhu cầu sử dụng các nguồn thức ăn của chúng để có các biện pháp hỗ trợ, cải tạo các điểm khoáng tự nhiên và nhân tạo nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển của các loài động vật. Bên cạnh đó là hỗ trợ cho công tác bảo vệ hiệu quả các loài động vật tại VQG.

3.2. Thực hiện các giải pháp về bảo vệ môi trường theo quy định của pháp luật

BQL VQG Lò Gò – Xa Mát triển khai thực hiện nghiêm các giải pháp về bảo vệ môi trường theo đúng quy định của pháp luật như: Luật Bảo vệ môi trường, Luật Đa dạng sinh học, Luật Lâm nghiệp. Hằng năm, VQG xây dựng kế hoạch tuyên truyền phổ biến pháp luật đến các cộng đồng dân cư sinh sống trong vùng đệm VQG. Tổ chức các cuộc mitting, diễu hành nhân ngày Môi trường thế giới, ngày Đa dạng sinh học, ngày Lâm nghiệp Việt Nam. Thực hiện tốt công tác bảo vệ rừng, trồng và chăm sóc rừng trồng mới nhằm nâng cao độ che phủ rừng và chất lượng rừng. Sử dụng có hiệu quả và tiết kiệm nguồn năng lượng tại cơ quan đơn vị.

4. Các nhiệm vụ, đề tài, dự án đã và đang thực hiện

Đề tài: *Quy hoạch bảo tồn và sử dụng bền vững tài nguyên đất ngập nước Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát, tỉnh Tây Ninh*. Thực hiện: Trường đại học Khoa học Tự Nhiên TP.HCM – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2003 – 2005.

Đề tài: *Điều tra đánh giá hiện trạng diễn biến tài nguyên động thực vật Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát*. Thực hiện: Viện Sinh học Nhiệt Đới – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2004 – 2007.

Dự án: *Giám sát đa dạng sinh học và giám sát sử dụng tài nguyên rừng và dịch vụ môi trường rừng tại Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát*. Thực hiện: Viện Sinh thái học Miền Nam – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2014 – 2015.

Đề tài: *Điều tra nguồn tài nguyên cây thuốc ở Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát tỉnh Tây Ninh phục vụ cho yêu cầu bảo tồn và phát triển*. Thực hiện: Trung tâm nghiên cứu và dịch vụ sinh vật cảnh – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2014 – 2016.

Đề tài: *Xây dựng kế hoạch bảo tồn các loài linh trưởng ở Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát tỉnh Tây Ninh*. Thực hiện: Viện Sinh thái học Miền Nam – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2016 – 2018.

Dự án: *Kiểm kê và Giám sát sinh vật ngoại lai gây hại tại VQG Lò Gò – Xa Mát*. Thực hiện: Trường đại học Khoa học tự nhiên TP.HCM – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2017 – 2018.

Dự án: *Điều tra, đánh giá, theo dõi môi trường nước tại Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát*. Thực hiện: Trường đại học Khoa học tự nhiên TP.HCM – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2017 – 2018.

Đề tài: *Điều tra hiện trạng phân bố và đề xuất các giải pháp bảo tồn các loài cây ăn côn trùng ở Vườn quốc gia Lò Gò Xa Mát, tỉnh Tây Ninh*. Thực hiện: Trường đại học Khoa học tự nhiên TP.HCM – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2017 – 2018.

Đề tài: *Đánh giá hiện trạng và xây dựng các giải pháp bảo tồn các loài thú ăn thịt nhỏ ở Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát tỉnh Tây Ninh*. Thực hiện: Viện Sinh thái học Miền Nam – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2017 – 2018.

Đề tài: *Khảo sát hiện trạng và đề xuất giải pháp bảo tồn loài quý hiếm Gà lôi hông tía (Lophura diardi) ở Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát tỉnh Tây Ninh*. Thực hiện: Viện Sinh học Nhiệt Đới – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2017 – 2019.

Dự án: *Khảo sát, đánh giá tác động kinh tế - xã hội đối với các hoạt động bảo tồn, đề xuất các giải pháp quản lý tại Vườn quốc gia Lò Gò – Xa Mát*. Thực hiện: Viện Sinh học Nhiệt Đới – VQG Lò Gò – Xa Mát, 2020 – 2021.

5. Hiện trạng thông tin, dữ liệu liên quan đến bảo tồn thiên nhiên, đa dạng sinh học hiện có

Các thông tin, dữ liệu liên quan đến bảo tồn thiên nhiên, đa dạng sinh học VQG Lò Gò – Xa Mát bao gồm:

- Danh lục động thực vật;
- Thành quả của các đề tài, dự án đã thực hiện và đã được nghiệm thu;
- Các bản đồ liên quan đến diện tích quản lý và hiện trạng tài nguyên rừng.

6. Công tác quản lý thông tin

Các thông tin, dữ liệu liên quan đến bảo tồn thiên nhiên, đa dạng sinh học VQG Lò Gò – Xa Mát được lưu trữ dưới hình thức các bản in và dữ liệu điện tử.

Bên cạnh đó, VQG đã xây dựng trang điện tử: logoxamat.tayninh.gov.vn nhằm cung cấp thông tin về cơ cấu tổ chức của BQL, chia sẻ thông tin về đa dạng sinh học và các hoạt động nghiên cứu khoa học ở VQG Lò Gò – Xa Mát.

Việc chia sẻ thông tin cho các tổ chức, cá nhân có liên quan được thực hiện chủ yếu bằng các hình thức trả lời bằng văn bản hoặc gửi qua hòm thư điện tử khi được sự đồng ý của Ban giám đốc Vườn.

7. Khó khăn, vướng mắc

Nguồn kinh phí bố trí cho các đề tài, dự án còn hạn hẹp nên việc triển khai thực hiện còn nhiều khó khăn.

Thủ tục phê duyệt, triển khai thực hiện các đề tài, dự án còn nhiều bất cập.

Công tác giải ngân, bố trí vốn còn chậm làm ảnh hưởng đến tiến độ thực hiện các đề tài, dự án.

Năng lực chuyên môn của cán bộ nghiên cứu tại đơn vị còn hạn chế.

8. Kiến nghị, đề xuất

Tăng cường công tác trao đổi, chia sẻ thông tin giữa các đơn vị trực tiếp quản lý tài nguyên thiên nhiên và đa dạng sinh học cũng như với Cục Bảo tồn thiên nhiên và Đa dạng sinh học.

Xây dựng các chương trình hỗ trợ đào tạo nhằm nâng cao kỹ năng quản lý, chia sẻ thông tin và nâng cao năng lực chuyên môn cho các đơn vị quản lý rừng.

9. Kế hoạch, định hướng trong thời gian tới

Tiếp tục quản lý tốt các thông tin, dữ liệu liên quan đến bảo tồn thiên nhiên, đa dạng sinh học VQG Lò Gò – Xa Mát.

Thường xuyên cập nhật dữ liệu đa dạng sinh học thông qua các chương trình, đề tài, dự án có liên quan.

Thực hiện chia sẻ dữ liệu trong phạm vi cho phép đến các tổ chức, cá nhân.